

HANS DAMA

O stea literară pentru eternitate: Poetul Nikolaus Lenau

175 de ani de la trecerea în eternitate a poetului Nikolaus L e n a u născut în Banat

„De m-aș mai întoarce-o dată/Acolo unde-am trăit/Anii tineri, altădată,/Visător și fericit!”¹

Din aceste versuri ale poetului romantismului-tardiv Nikolaus Lenau se desprinde dorul poetului născut în Banat care se încadrează în perioada Vormärz-ului². Franz Nikolaus Niemsch – numele adevărat al poetului –, stabilit în 1820 la Stockerau, aproape de Viena, unde preia de la bunicul dinspre tată predicatul nobil *Edler von Strehlenau*, apostrofat de prieteni simplu „lieber Niemsch“, acceptând din 1830 pseudonimul LENAU (= rezultând din cele două silabe finale din StrehLENAU)...

Lenau și prietenii săi, printre care se numărase și biograful său de mai târziu Anastasius Grün (alias contele Alexander von Auersberg(1806-1876) precum și colegii săi de breaslă Eduard von Bauernfeld (1892-1890), Ferdinand Raimund (1790-1836), Ernst Maria Johann Karl Freiherr von Feuchtersleben (1806-1849), Franz Grillparzer (1791-1872) ș.a. se întruneau la jocul de biliard, la cafea sau la discuții în cafeneau vieneză „Silbernes Kaffeehaus“ (Cafeneau de Argint), sustragându-se astfel cenzurii cancelarului imperial Metternich (Klemens Wenzel Lothar von Metternich:1773-1859) din epoca Biedermeier (1815-1848).

De altfel. Franz Nikolaus Niemsch fusese nevoit să se folosească de pseudonimul LENAU, fiind autorul unor poeme revolutionare ca de exemplu *Polenlieder (Cântece poloneze)* ș.a. Poetul nu fu răfățat de viață, și din nevoile rezultate din traiul său izvorau poeme melancolice, nihiliste datorându-se oscilațiilor sorții din viața sa zbuciumată. De remarcat este faptul că Lenau folosește – după Goethe – cel mai bogat vocabular în literatura germană. Peste 300 de poezii ale poetului au fost puse pe note de Franz Liszt, Felix Mendelssohn-Bartholdy, Robert Schumann, Richard Strauss, Arnold Schönberg, Hugo Wolf, Max Reger, Carl Orff, Othmar Schoeck ș.a. Astfel *Cântecele* stufului (*Schilflieder*) au cunoscut peste 150 de variante muzicale; nicio poezie din literatura germană nu s-a bucurat de atâtea puneri pe note...

Viața lăuntrică a poetului atât de profundă și zbuciumată, percepțiile sale senzoriale sunt oglindite prin metafore expresive, prin imaginația simbolică a idealurilor sale construindu-și astfel – prin versurilor sale – o lume aparte într-o perioadă revoluționară care, în 1848, nu mai putea fi percepută activ de poet, cititorul și iubitorul de poeme lirice bucurându-se astfel și în zilele noastre de ele.

La 13 august 1802 se naște în Banatul istoric (la Csatád, mai târziu Ciața-din 1926 Lenauheim) aproape de Timișoara, pe vremea aceea sub administrația austro-maghiară, Nikolaus Lenau, cel mai de seamă poet austriac al secolului al 19-lea, care a propagat literatura „Pustei“ și a „romantismului țiganilor“ (=Zigeunerromantik) ca literatura de bun simț precum și melancolia, cu o năzuință nețărmurită de libertate (poemul dramatic „Faust“, „Savonarola“, poemul „Albigenser“).

Obârșia sa genealogică o găsim în Niederösterreich (Austria de Jos) de care poetul era strâns legat o viață întreagă și unde se găsește – la Klosterneuburg-Weidling, la nord de de Viena – și mormântul poetului.

Balthasar Maigraber, născut prin 1661 la Ebenfurth, mutându-se în apropiata comună Maria Loretto, aparținând pe vremea aceea regatului maghiar (azi Burgenland. Austria), unde se numărase print cetățenii înstăriți. Fiul său Johannes se mutase ca brutar la Pesta, căsătorindu-se cu Maria Eva Josephi, fiica lui Georg Josephi din Ungarisch-Altenburg (azi Mosonmagyaróvár), străbunicul lui Nikolaus Lenau. Din această căsnicie au rezultat șase fii; singurul supraviețuitor Franz Xaver, fiind bunicul lui Lenau dinspre mamă.

¹ Lenau, Versuri alese .Editura Tineretului, București, 1957. în traducerea lui Lazăr Iliescu. Pag. 28-29

² Perioadă istorică în cultura spațiului germanofon de la 1815 până la revoluție din martie 1848

Acest Franz Xaver Maigraber apare în documentele din Pesta ca *avocatus*, însurându-se la 16-1-1760 cu Maria Magdalena Schad din Altofen (Buda Veche). Din această căsnicie au rezultat trei copii, dintre care și Maria Theresia Antonia născută la 4-1-1771, mama poetului. Aceasta, renumită pentru frumusețea ei, o femei pătimașă se măritase la 27 de ani pe data de 6-8-1799 la Pesta cu Franz Niembsch, de 21 de ani, născut la 20-7-1777 la Tartos (Ungaria de Sus), fost cadet al regimentului de Dragoni „Lobkowitz“, un om de petreceri risipitor, ușuratic, nepăsător, desfrânat („frumosul Niembsch“).

Famili Niembsch se trăsesse din Silezia Prusacă, iar bunicul poetului dinspre tata – Joseph – năcut prin Tările de Jos, a ajuns în anii tinereții la k.k. Academie de Cadeți din Wiener Neustadt devendin din 1768 sublocotenent de rezervă. Din căsnicia acestuia cu baronesa Katharina von Kellersperg datată pe 11-1-1774 au ieșit cinci copii, dintre care, doar Franz, tatăl de mai târziu al poetului, supraviețuise.

Bunicul poetului, colonelul Niembsch devine comandantul unității militare „k.k. Militär-Monturs-Ökonomie-Hauptkommission“ (Comisia Centrală pentru uniformă militară și economie) la Stockerau.

Părinții poetului continuă în 1803 viața cu permanentă schimbare de domiciliu condiționată de anagajarea tatălui ca funcționar al Coroanei, începută deja înaintea nașterii viitorului poet: de la Buda-Veche la Peciul Nou (lângă Timișoara), de la Lipova la Csátád (*Lenauheim*-ul zilelor noastre), de acolo la Bocșa, Buda, Pesta, Tokaj și, în fine, la Stockerau.

Poetul de mai târziu și părintii lui nu vor reveni niciodată în Banat; Lenau însă cunoaște doar din povestirile de mai târziu ale mamei sale plaiurile bănațene, Mureșul și zona Lipovei care-i amintește mamei sale de patria ei din Pesta care – povestiri – au lăsat urme de neșters în memoria poetului folosind imaginea din povestirile mamei în tablourile poemelor sale ca de exemplu „*Mișca la Mureș*“ (Vezi Franz Liebhard, „Kraschowa – Lippa – Lenauheim. Die Familie Niembsch im Banat“, in „Neue Literatur, Bukarest, Nr.6/1979, S.7-27).

După moartea timpurie a tatălui poetului (23-4-1807) în urma vieții sale desfrânată - își lăsase toți banii dobândiți ca angajat al statului la cărciuma „La Trâmbițașul“ din Timișoara, la jocul de cărți și orgii, lipsind zile de-a rândul de acasa, mama poetului se recăsătorește la 23-11-1811 cu medicul militar dr. Karl Vogel, mutându-se cu copiii la Pesta, unde Niki urmează cursurile gimnaziului Piaristilor bucurându-se de cursuri de vioară și chitară, dedicându-se concomitent studiului limbilor maghiare și latine.

În 1816, familia se mută la Tokaj unde tânărul Niki – de 14 ani – întâlnește în persoana dascălului său în orele particulare, studentul la drept cu concepții liberale – József Kövesdy–, împrietenindu-se cu acesta care-și dădea seama deja de timpuriu de talentul poetic al tânărului învățăcel.

Impresiile dobândite pe valea Tisei rămân adânc ancorate în amintirea poetului. „Aici, băiatul a cunoscut Ungaria poetică a rozelor și a privighetorilor, a vinului, a fetelor frumoase, a țiganilor, a husarilor, a pusti și a câmpiei Tisei (Alföld), elemente cântate adesea în poemele poetului (vezi: *Lenau, Versuri alese* .Editura Tineretului, București, 1957. în traducerea lui Lazăr Iliescu. Pag. 28-29.)

Aceste imagini le regăsim printre altele și în poemul de mai târziu „*Mișca de pe TISA*“: „În a ungurilor țară,/Unde valuri se-mpreună/Din Bodrog și Tisa clară,/Fremătând a voie bună,/Unde pe tăpșanu-n soare/Strugurii de Tokaj rîd/Trei husari cântând călare/Vin în noapte și surd...!”

Mai târziu, poetul își aduce aminte cu dor și drag de anii fericiți ai tinereții petrecuți în țara maghiarilor: „*Die Heideschenke*”(„*Crâșma din pustă*”), „*Husarenlieder*”(„*Cântece husărești*”), „*Mischka an der Marosch*”(„*Mișca de pe Mureș*), „*Der Räuber im Bakony*”(Haiducul din Bakony) , „*Die drei Zigeuner* (Cei trei tigani), „*Nach Süden* (Spre miazăzi): „Unde vânturile ploaia/O gonesc spre miazăzi,/Acolo unde-i bătaia/Tunetului m-aș dori.”(*Lenau, Versuri alese* .Editura Tineretului, București, 1957. în traducerea lui Lazăr Iliescu. Pag. 89-99).

Însă, din nou, familia e nevoită să se mute la Pesta, mama dorind să forțeze studiile poetului. Cu toate că familia ducea o viață plină de lipsuri – trăia într-o fostă capelă a cimitirului soldătesc în valea Cristinei dar cu un peisaj admirabil cu privire la Blocksberg și la Munții Budei – poetul încheie cu succes clasa a 2-a, secția umanistică, și directorul Gimnaziului Piaristilor, Pater Glycerius Eigel, confirmă părerea lui Kövesdy, că Niki ar putea deveni poet.

După mari rezistențe, mama se desparte cu inimă suferindă de copiii ei Theresa (1901-1878), Magdalena (1804-1860) și de preaiubitul ei fiu Niki care, la 8 septembrie 1818, se mută la bunicii la Stockerau care urmează să se ocupe de educația și instruirea copiilor.

La Stockerau, în pădurea stuhului din luncă, în ambianța fântânei de aur (des Goldenen Bründls) se nasc – abia în 1832 – „Cântecele stuhului” (Schilflieder), dedicate Charlottei Gmelin, o nepoată a lui Gustav Schwab (19. iunie 1792, [Stuttgart](#) - 4. noiembrie 1850: scriitor, profesor, autorul culegerii „*Cele mai frumoase mituri ale Greciei Antice*“): „Soarele trudit s-ascunde/ Și-n tăcere ziua moare./Aplecate peste unde/Sălciile stau visătoare.//. //Printre trestii aplecate/,/Pe poteci de taină pline,/Trec ades pe înserate,/Draga mea, gândind la tine!/, //Peste apa lină, clară,/Cade luciul alb de lună,/Și cu roze reci presară/Verdea stuhului cunună./ (Nikolaus Lenau: „Cântecele stuhului“, Tradus de Al. Terziman, în *România literară*, București, II (1940), nr.39. p. 2; citate după: Nikolaus Lenau: *Blick in den Strom/Privire în fluviu. Antologie bilingvă jubiliară, îngrijită de Laura Cheie și Eleonora Pascu. Postfață de Eleonora Pascu. Ediția a doua revăzută, Timișoara 2002).*

După controverse cu bunica trufașă, de origină nobiliară, în toamna anului 1821, poetul întrerupe studiul filosofiei la Viena mutându-se la mama sa la Pressburg (*Pozsony* de atunci; azi *Bratislava*) unde studiază dreptul maghiar. Dar deja de Sf. Paste a anului 1822, poetul de împacă cu bunica, iar din toamna aceluiași an, Lenau se dedică studiului agriculturii la Mosonmagyaróvár, părintii săi locuind pe vremea aceea în apropiatul Magyaróvár (azi o parte din Mosonmagyaróvár). Aici, poetul trăiește zile fericite, iesind călare cu colegi de studiu prin pusta maghiară, câștigându-l ca prieten pe Fritz Keyle, de a cărui verisoare, Sophie von Löwenthal, se va îndrăgosti poetul 10 ani mai târziu. Aceasta dragostea nefericită va influența toată viața poetului până la capătul zilelor sale, fiind convins că această dragoste va rămâne neîmplinită, Sophia – mama a trei copii – și soție loială a prietenului său Max von Lönwenthal.

Scrie sub influența lui *Friedrich Gottlieb Klopstock (1724-1803, poet german, cel mai de seamă reperentant al sensibilității în poezia germană)* și *Ludwig Christoph Heinrich Hölty (1748-1776, autorul unor poezii cu caracter popular)*, poezii care, bineînțeles, vor purta și amprenta celor 18 ani de ședere în Ungaria.

Un bun observator – inspectorul moșiei Ladislaus Veszely notează: *Niembusch putea fi de o veselie extraordinară, râdea cu poftă iar în clipa următoare căzând pe gânduri, întristându-se. Ore de neuitat erau acelea când, punând mâna pe vioară, ne cânta numai nouă și întotdeauna fără partitură. Mânduia însă instrumentul frumos, curat și cu mult simț.*

([A.Schurz, Lenaus Leben, S.143](#)).

Întors din nou la Viena, poetul își continuă studiul filosofiei dedicându-se din toamna lui 1824 și studiului dreptului german, fără a neglija poezia: scrie ode, poezii de dragoste, și pe teme unor portrete biografice afective.

Între 1822-24, poetul zăbovește adeseori în zona viticolă die aria orașului Retz (Niederösterreich: Austria de Jos) la Aspern pe Zaya, localitate de origine a cumnatului și primului său biograf, Anton Xaver Schurz (1794-1859), însuși poet, care, în 1821, se căsătorise cu sora mai mare a poetului – Therese – și care era, la rândul său, cumnatul institutorului și directorului corului precum și directorului școlii secundare Johann Michael Plösch din Breitenwaida.

La invitația tatălui lui Schurz, administratorul unei moșii, Johann Paul Schurz din Aspern pe Zaya, fost diriginte de poștă la Stockerau și consilier magistral, îl găsim pe poet adesea la Schrattenthal, unde, Lenau a fost ospătat în fața pivnitei protopopului Holzinger, anterior preot la Stockerau, născut (ca și Adalbert Stifter) la Oberplan în Boemia (Pivnița parohială de tip Biedermeier din Schrattenthal, cunoscut sub numele de Lenau-Keller [*pivnița lui Lenau*] mai există și astăzi. Anton Xaver Schurz își aduce aminte: „[...]Vin, cântece, poezii ne desfătau inimile și ne antrenau spiritul. După ce am prezentat (recitat) câteva poezii proprii, a fost înduplecat și Lenau să prezinte câțiva „trandafiri (câteva „roze“) -erau trandafiri (roze) de (pe) morminte, pline cu doliu...]“

/Originalul: „...[Wein, Gesang und Gedichte erquickten uns die Herzen und befeuerten uns den Geist. Nachdem ich einige Gedichte von mir vorgetragen, ließ sich auch Niembusch überreden, ein paar seiner Rosen uns zu reichen; es waren Rosen von Gräbern, geweihten Taues voll...](#)“/

Acestea erau deja o anticipație asupra melancoliei poetului, caracteristica poeziei lui Lenau, care, prin sensibilitatea sa, renumită în literatura mondială.

Într-o conversație cu sora poetului Therese la Schrattentahl, preotul paroh din oraș, Vinzens Weintridt, își aduce aminte de studentul său de altădată de la Universitatea din Viena – Lenau – și de strălucit talent al acestuia. Lenau studiasse pe timpul acela câteva semestre filosofia, dreptul maghiar, dreptul german, agronomia și jurisprudența, fără să fi terminat und studiu. Vinzens Weintridt intuia, prezicând poetului, und viitor nefericit. Și va avea dreptate: Lenau ajungea în studiul medicinei la Heidelberg până la faza finală, fără a-și da însă examenul de diplomă la care nu se mai prezentase.

Poetul prefera însă scrisul căruia și-a dedicat viața cu multe lovituri ale destinului și decepții... Iubiri neîmplinite, suspiciunile din partea regimului polițist al cancelarului Metternich și grijile pentru existența vieții l-au catapultat pe poet într-o stare de neliniște permanentă, fiind mereu pe drumuri între Viena și Suabia unde-și știa prietenii din *Cercul Poetic Suab (Schwäbischer Dichterkreis)* cu Justinus Kerner, Ludwig Uhland. Karl Mayer, Gustav Schwab, Alexandru conte de Württemberg, Gustav Pfitzer ș. a. unde era întotdeauna primit cu multă căldură afectuoasă. Un alt motiv al „fugii” sale din Viena era și decepția după relația sa erotică cu Bertha Hauser (1823), o tânără de 15 ani fără nicio pregătire culturală . La început, mândru de fiica sa dăruită-i în 1826 de dragostea sa din tinerețe, Bertha Hauser, poetul rămăsese la îndoială dacă Adelheid Magdalena Niembsch (1826-1844) este într-adevăr fiica sa, despărțindu-se de mama copilului:

„[...]Nun ist's vorüber; in den Tagen,
Als ihr Betrug ins Herz mir schnitt,
Hab ich das süße Kind erschlagen,
Und mit dem Leben bin ich quitt.
Nicht mehr zum Lustschloß umgelogen,
Scheint mir die Erde, was sie ist:
Ein schwankes Zelt, das wir bezogen
–Tod habe Dank! – auf kurze Frist[...]"

(Unmuth).

În 24 octombrie 1829 moare mama poetului de care era foarte atasat și pe care o iubise mai presus de toate.

În poemele „*Der offene Schrank*” (Dulapul deschis) , „*Der Traum*” (Visul) și „*Der Seelenkranke*” (Bonavul mintal) poetul își exprima profunde sentimente de durere în legătură cu decesul mamei iubite.

„[...]Ich trag' im Herzen eine tiefe Wunde,
Und will sie stumm bis an mein Ende tragen;
Ich fühle' ihr rastlos immer tiefres Nagen,
Und wie das Leben bricht von Stund' zu Stunde[...]"

(Der Seelenkranke)

Poetul, căutător în permanență, era legat până la sfârșitul vieții de profunda sa prietenie cu Anastasius Grün (Alexandru Conte de Ausersperg), biograful de mai târziu al lui Lenau.

Relații cu literații cu aceleași idei le găsea Lenau în persoanele lui Eduard von Bauernfeld, Franz Grillparzer, Ferdinand Raimund, Johann Gabriel Seidl, Karl Johann Braun von Braunsthal, Friedrich Wittauer, Ludwig August Frankl, Josef Klemm. Ernst Freiherr (Baron) von Feuchtersleben ș.a. care i-au îmbogățit orizontul vieții și al creației sale.

Doar marele dramaturg Franz Grillparzer făcea din când în când aluzii ironice la melancolia „visătorului” Nikolaus Lenau.

În 1826, poetul a întreprins împreună cu cumnatul său Schurz și cu Fritz Kleyle drumeții prin munți, pornind de la Vöslau pe valea râului Triesting la Pottenstein, apoi prin Berndorf la

Gutenstein, pe vremea aceea un cătun neînsemnat, uitat de lume, pâna la masivul muntos Schneeberg.

Un an mai târziu, drumeția îi purta, pornind din Berndorf, prin Hernstein la Starhemberg și Gutenstein din nou la Schneeberg. În uma unei drumeții pe timpul nopții, la vederea ruinelor unei cetăți, a fost creată poezia „**Vergänglichkeit**“ (Efemeritate):

„Vom Berge schaut hinaus in's tiefe Schweigen
Der mondbeseelten schönen Sommernacht
Die Burgruine; und in Tannenzweigen
Hinseufzt ein Lüftchen, das allein bewacht
Die trümmervolle Einsamkeit,
Den bangen Laut: ‚Vergänglichkeit! [...]‘.

Kuhschneeberg, valea de un romantism sălbatic, din Preiner Alpen, până la Gloggnitz din vale, și-a lăsat urmele poetice în creația lui Lenau. Într-altă zi (28-6-1835), porniră din Gießhübel spre Heiligenkreuz:

„Vor Heiligenkreuz betreten wir das
lieblichste Wiesenwäldchen, das ich
mein Lebtag sah. Niembsch, auch ganz
entzückt davon, wollte Ähnliches gesehen
haben bei Tübingen, und er erinnerte
sich lebhaft Uhlands, Mayers und Schwabs“
In Heiligenkreuz rief Niembsch ein paarmal aus: ,
Wenn (Justinus) Kerner bei uns doch wäre!
Der würde aufjauchzen: ‚Das ist zu lieb‘“³

Impresiile acestei drumeții continuate până la vârful Hochschwab a cauzat nașterea poeziei „**Weib und Kind**“:

„[...]Ein schwüler Sommerabend war's, ein trüber,
Ich ging fußwandernd im Gebirg allein,
Und ich bedachte mir im Dämmerchein,
Was mir noch kommen soll, was schon vorüber[...]“

În timpul acestor drumeții prin munții die Austria de Jos (**Niederösterreich**) și prin **Salzkammergut**, poetul cunoaște oameni simpatici, câstigându-i ca prieteni printre care și poetul Mathias Leopold Schleifer, îndrăgostindu-se la Gmunden de fiica unui învățător, Nanette Wolf, căreia îi dedică poezia „**An meine Rose**“

„Frohlocke, schöne junge Rose,
Dein Bild wird nicht verschwinden,
Wenn auch die Gluth, die dauerlose,
Verweht in Abendwinden[...]“

Prieteniei poetului cu tânărul nobil polonez Nikolaus Boloz de Antoniewicz, cu care Lenau locuia sub același acoperis, se datorează ciclul **Polenlieder** (**Cântece poloneze?**), din care reiese spiritul revoluționar al autorului..

În revista „Wiener Mogenzeitig“ publică poezia „**Die Werbung**“ (**Petiția**) iar în revista „**Spindlers Damenzeitung**“ (Ziarul pentru femei al lui Spindler) alegoria „**Glauben, Wissen, Handeln**“ (**Credință, cunostință. acțiune**), poetul semneaza pentru întâia oară cu **Lenau**.

³ Schurz, Anton Xaver(1855) : Lenaus Leben, J. G. Cotta'scher Verlag, Stuttgart und Ausgburg, S. 305 f.

Îmbolnăvindându-se înaintea ultimului examen de medicină la Heidelberg, poetul renunță definitiv la acesta, rămânând fără diplomă de medic.

După decesul bunicii sale, la 23 septembrie 1830, poetul moștenește o modestă avere și, se pare, că de acum înainte, viața și viitorul lui poetului sunt asigurate.

Începând cu luna august 1831, se intensifică călătoriile poetului de la Viena în Suabia.

Adesea, Lenau este găzduit în casa lui Justinus Kerner la Weinsberg, și la Stuttgart, la familia Hartmann-Reinbeck, găsind în persoana Emiliei Reinbeck (1794-1846), **cucoana** casei, ospitalitatea gazdei atente care-l va îngriji mai târziu în timpul bolii sale.

Poetul se îndrăgostește de Charlotte Gmelin, o nepoată a soției lui Gustav Schwab, iar la castelul Serach lângă Esslingen, poetul era adesea oaspetele Contelui Alexander de Württemberg, unde fusese primit de contele-prieten și de soția sa maghiară, contesa Helene de Festetics-Tolna, cu cea mai mare atenție, fiind apelat „Contele Mikloș”.

Sora contelui, Marie de Württemberg, avea o feblețe pentru Lenau, numărându-se printre nenumăratele admiratoare ale poetului. Lenau o imortalizează literar în personajul fiicei de împărat MARIA în opera sa FAUST.

Mai târziu, într-o tragică întâmplare, Lenau devine secundantul Contelui în duelul acestuia cu amantul soției sale.

În general însă, poetul se simțise foarte bine în cercul literaților din Suedia.

Gustav Schwab îl ajută pe Lenau, înlesnându-i accesul la renumita editură **Cotta**, o instituție cu mare influență pe timpul acela, după ce Gustav Schwab îi publicare poetului câteva poeme în revista sa „**Morgenblatt für gebildete Stände**” (**Foaie de dimineață pentru pătri instructive**).

În timpul acela au fost create poemele „**In der Schenke**” (**În cârciumă**), „**Am Grabe eines Ministers**” (**La mormântul unui ministru/Aluzie la principele Metternich**), „**Das Posthorn**” (**Cornul surugiuului?**) ș.a.

După eșuarea reînțelegerii studiului medicinei la Heidelberg, poetul renunță definitiv la acesta, abdicându-l. Se pare că nu se simțea pentru o profesie civilă, fiind mânat ca și FAUST (de a-și acumula cunoștințe cât mai multe și variate în diferite domenii (**vezi asemănător și viața lui EMINESCU**)) și a-și da seama de imposibilitatea exercitării unei profesii civice...

În legătură cu această stare de lucruri, poetul era de părere, că ar fi slujit ca medic doar unor persoane singulare, ca poet, însă, își poate aduce aportul la mulțumirea întregii omeniri.

Cu toată afecțiunea pentru Charlotte Gmelin, poetul, obosit de Europa constrânsă, caută libertatea nemărginită în lagurile Americii de Nord, pornește călătoria într-acolo din portul Amsterdam prin Baltimore la Pittsburgh ajungând la Crawford-Country, cumpărând un areal de 162 ha, pe care mai târziu l-a dat în arendă.

Păduri virgine și largurile NOII LUMI însă nu i-au adus agitatului norocul optat. Simpatia sa pentru pieile-rosii (**indieni, redskins?**) și pentru patria lor reiese din poemele „**Der Indianerzug**” (**Convoiul indienilor**), „**Der Niagara (Niagara)**”, „**Der Urwald**” (**Pădurea virgina?**), „**Das Blockhaus**” (**Casa de lemn?**).

Poetul n-a avut nicio înțelegere pentru imigranți.

„[...]Die Bildung der Amerikaner ist bloß eine merkantile, eine technische. Hier entfaltet sich der praktische Mensch in seiner furchtbarsten Nüchternheit. Der Amerikaner kennt nichts, er sucht nichts, als Geld[...]⁴“

Poetul, judecând mai departe:

⁴Lenaus Brief vom 6.3.1833 an Joseph Klemm, LHK 5/1, 244

„[...]Diese Amerikaner sind himmelanstinkende Krämerseelen[...]“⁵

După marea decepție „America“, poetul revine după vizitarea Cascadei Niagara via New York și Bremen, în iulie 1833 în Europa ajungând în septembrie prin Württemberg la Viena.

Între timp, îi apăruse în 1832 la Editura Cotta primul său volum de poezii, numele poetului devenind astfel cunoscut unui public mai larg. Ca atare, fusese primit enuziasmat peste tot – și la Viena.

Din 1833, poetul se avântă într-o perioadă creatoare fertilă, scriind, înainte de toate, la opera sa FAUST. La 17-11-1833 scrie lui Justinus Kerner:

„[...]schreibe gegenwärtig einen Faust, wo sich
Mephistopheles nicht übel macht. Da hab' ich
endlich einen Kerl gefunden, auf den ich
meinen ganzen Höllenstoff ablagern kann[...]“⁶

Faptul că și Goethe a creat o opera cu același nume, nu-l deranjează deloc pe Lenau, deoarece Goethe nu deține un monopol asupra lui FAUST. Așa de lucid privește Lenau această problemă...

Concomitent cu travaliul lui Lenau la FAUST, intervine în viața poetului o cotitură radicală: Cunoștința lui cu doamna Sophie von Löwenthal (1810-1889), vara lui Fritz Kleyle, soția prietenului poetului, Max, care scria drame. Lenau știa de la început că Sophie, mamă a trei copii și soție loială, nu-i va împlini niciodată visurile, rămânând fără speranțe la o iubire împlinită, fiind catapultat în stări suflante înfiorătoare, și durerea-i provocată de aceste stări sufletești se va exprima în poeme ca „**An die Entfernte**“ (Cântec), „**Das dürre Blatt**“ (Foaia vestedă), „**Der schwere Abend** (Seara grea), „**Der schwarze See** (Lacul negru), „**Verlorenes Glück**“ (Noroc pierdu), „**Traurige Wege** (Drumuri triste), lirică profundă al unui descumpănit:

„Diese Rose pflück' ich hier,
In der fremden Ferne;
Liebes Mädchen, dir, ach dir
Brächt' ich sie so gerne! [...]“

„[...]Rosen wecken Sehnsucht hier,
Dort die Nachtigallen,
Mädchen, und ich möchte dir
In die Arme fallen! [...]“
(**An die Entfernte**)

Foarte apreciate – de generații de istoricii literari – au devenit așa numitele „**bilețele de amor**“ (**Liebsezettel**) ale poetului către Sophie von Löwenthal, poetul recunoscând:

„[...]Wer mich kennen will, muss diese Zettel gelesen[...]“⁷

Cine vrea să mă cunoască, trebuie să fi citit aceste bilețele...

Poetul îi mărturisește Sophiei, printre altele, că fără ea n-ar fi fost creat **Savonarola** (LHKA 6/1, 17).

Pentru poet, ocupația cu subiectul **Savonarola** a însemnat o provocare politico-religioasă, și, în același timp, datorită iubirii sale abisale dar deznădejduită pentru Sophie von Löwenthal, un ascetism autoimpus.

Călugărul dominican florentin **Girolamo Savonarola** (1452-1498) devenea Papei și Casei Medici - ca predicator rebel - periculos fiind condamnat ca eretic și executat la moarte pe rug.

⁵Lenaus **Brief an Schwager A.X.Schurz:16.19.1832, LHKA 5/1, 230 f.)**

⁶ Kerner, Justinus, in: **LHKA 5/1, 297**

⁷ Lenau am **28. 1. 1838, Castle, Bd.4, S.137**

Poetului i s-a reproșat o atitudine anticreștina, dar publicația „Berliner Jahrbücher“ (**Analele berlineze**) a considerat opera lui Lenau ca o aluzie la regimul absolutist în Austria de atunci.

Cu toate că poetul călătorind adesea între Vienau și Suabia, se ocupă de o nouă tematică - cea Albigenziană în care se tratează, într-un limbaj poetic accentuat, evenimente din pima jumătate a secolului al 13-lea: înăbușirea Albigenzilor în sudu Frantei de către Papa Inocențiu al III-lea (1161-1216; papă din 1198-1216).

Ca și Albigenzii care se abăteau de la dogma catolică prin abstenență și prin propagarea sărăciei, fiind însă astfel sortiți prăbușirii, și poetul, în viața sa amoroasă și în sentimentele sale pentru Sophie von Löwenthal, va fi sortit eșecului prin ascetism ceea ce-l leagă de eroii săi literari în creația sa epico-dramatică.

În final, poetul îi citează pe Albigenzi care își dau seama de importanța lor istorică:

„[...]Geteiltes Los mit längst entschwundenen Streitem
Wird für die Nachwelt unsere Brust erweitern,
Daß wir im Unglück uns prophetisch freuen
Und Kampf und Schmerz,
sieglosen Tod nicht scheuen.
So wird dereinst in viel beglücktern Tagen
Die Nachwelt auch nach unserm Leide fragen[...]“

În regiunea muntoasă din Salzkammergut, poetul caută în vara anului 1839 recreația sufletului și a corpului, pe când la Viena suferă de ambivalența chinuitoare între relația sa cu Sophie von Löwenthal și cunoștința cu cântăreața Karoline Unger (1805-1877).

Fericitul poet, năzuind chiar intenții de căsătorie, va fi din nou decepționat. Nu numai prin faptul că doamna Unger, încrezută cum era, prin nechibzuință, a înzestrat fotografia ei cu numele *Karoline von Strelenau, născută Unger*, dar și Sophie von Löwenthal a protestat împotriva acestei relații.

În călătoriile neconținute ale poetului în Suabia o cunoscuse pe scriitoarea Emma von Suckow, alias Emma Niendorf (1807-1876), aparținând cercului literar *Seracher Dichterkreis* alături de Ludwig Uhland, Karl Mayer, Gustav Schwab, Eduard Mörike Graf Alexander von Württemberg s.a. Emma Niendorf devine autoarea unei biografii despre Lenau și va publica diferite materiale în revista Cotta's „*Morgenblatt*“ despre întâlnirile cu Lenau.

Întors la Viena, poetul se dedică intens studiului filozofiei lui Hegel.

De la un infect gripal, poetul nu-și va reveni niciodată de-a binelea. Pe deasupra, în 1841 va suferi la Stuttgart de scarlatină, dar va lucra neconținut la o nouă ediție a poemelor sale deja publicate.

După ce în 1842 apăruseră la Cotta „**Albigenzii**”, Lenau va crea poezii epice ca de ex.:

Der Räuber um Bakony (**Tâlharul din Bakony ?**), **Mischka an der Marosch** (**Mischka pe Mures**), **Beethovens Büste** (**Bustul lui Beethoven**) și **Johann Ziska**.

Aprofundând studiul filozofiei lui Hegel, influențat de socialismul utopic hegelian, studiul la DON JUAN, creație la care va lucra până la izbucnirea bolii, opera rămânând neterminată.

În ultima sa încabrară, se poate observa

„Sein **Don Juan** ist voll Lebensschwungkraft, sein Gott, seine Religion, seine Mythologie sind von dieser Welt, er weiß nichts von Sünde, darum kennt er auch kein Schuldbewusstsein. Mit keinem seiner Helden hatte Lenau sich so ohne jeden ideologischen und Gefühlsvorbehalt identifiziert wie mit **Don Juan**.⁸

Din anul 1836, îl găsim pe poet foarte des la sora sa Therese și la cumnatul Schurz, la reședința lor de vară, la Kierling (azi o parte a orașului Klosterneuburg din nordul Vienei), de unde Lenau a pronit la drumeții spre Weidling și Klosterneuburg. În locul timpului

8 Vgl. Turóczi-Trostler, Józsf (1961): „Lenau“, Rütten & Loening, Berlin, S.89.

Eichenhain (??) a fost creat ciclul „Waldlieder” (Cânturi de pădure), 1843, pline de tristețe și de dor: Peste un deceniu, poetul suferă deja de iubirea neîmplinită față de/pentru Sophie von Löwenthal:

„[...]Natur! will dir an's Herz mich legen!
Verzeih, daß ich dich konnte meiden,
Daß Heilung ich gesucht für Leiden,
Die du mir gabst zum herben Segen[...]"

(1. **Waldlied**)

Într-o scrisoare către Sophie von Löwenthal, datată pe 6-7-1843 din Stuttgart, poetul sublinează importanța patriei sale austriece ca fiind (**Nährboden**) câmpul fertil pentru creațiile sale lirice, patria pe care o părăsise însă în repetate rânduri datorită sistemului de supraveghere și al serviciului de informare, căutând libertatea în America de Nord și în Germania.

„[...]Gerne möchte ich Ihnen mit einem hübschen Liede danken, doch die Lieder wollen hier nicht kommen, und ich muß sie schon auf meinem heimischen Boden Österreichs aufsuchen, wo ich einst meine ersten gefunden[...]"

În legătură cu acestea, specialistul în **cercetarea (??)LENAU**, Nikolaus Britz, notează:

„[...]Den grellen Misston von Welt und Herz, den Widerspruch von Natur und Mensch zu jener höheren geistigen Einheit zu bringen, wo sich beides begreifen läßt, gelang unserem Dichter unter dem Eindruck der grenzenlosen Einsamkeit der ungarischen Steppe, der Unendlichkeit des Meeres, seiner Liebe zu Sophie von Löwenthal und seiner Verehrung für Beethoven sowie endlich unter dem Eindruck der Erhabenheit der österreichischen Wälder und Alpen, denen er in Niederösterreich zuerst begegnet war, was mit ein Grund dafür sein sollte, in diesem Bundesland auf Lenau besonders stolz zu sein, sein Erbe zu pflegen und an die kommenden Geschlechter als Vermächtnis weiterzugeben[...]"⁹

La 2 iulie 1844, în anul când poetul, notând în scrisoarea sa către Emilie Reinbeck, presimțind ceva nefast, măturisește:

„[...]Ich erwarte von diesem nicht viel Gutes:
schon die Zahl 44 ist so vierschrötig[...]"¹⁰

9 Britz, Nikolaus (1974): „Lenau in Niederösterreich“, Wien, S.39.

10 LHK 6/1,334.

În același an, poetul o cunoaște la Baden-Baden pe Maria Behrends, o tânără din Frankfurt, cu care se logodise în 5 august în orașul ei natal.

Nunta era stabilită (**trebuia să aibă loc**) în octombrie.

Lenau, încă sub vraja (**im Banne von**) Sophiei von Löwenthal, călătorește la Viena, pentru a obține consimțământul (!) ei la căsătorie. Întrevederea lui cu Sophie provoacă (declanșează) în sufletul poetului îndoieli și tulburări emoționale, dezechilibrându-l totalmente pe sensibilul poet, încurcându-l spiritual și sufletește (**seelisch belasten**).

Poetul, marcat de boala și îndoielnic cu privire la existența sa (**daseinsbezweifelnd**), frica de sfârșitul său apropiat care-i părea poate și ca mântuire (**salvare**), își exprimă aceste sentimente – cu puțin înaintea izbucnirii bolii – în cele patru strofe ale poeziei „Blick in den Strom” (Privire în pârâu):

„Sahst du ein Glück vorübergehn,
Das nie sich wiederfindet,
Ist's gut, in einen Strom zu sehn,
Wo Alles wogt und schwindet.

O! starre nur hinein, hinein,
Du wirst es leichter missen,
Was dir, und soll's dein Liebstes sein,
Vom Herzen ward gerissen.

Blick' unverwandt hinab zum Fluß,
Bis deine Thränen fallen,
Und sieh durch ihren warmen Guß
Die Fluth hinunterwallen.

Hinträumend wird Vergessenheit
Des Herzens Wunde schließen;
Die Seele sieht in ihrem Leid
Sich selbst vorüberfließen.“

Văzut-ai vreun noroc trecând
Ce-n veci n-o să mai vie,
La un pârâu să stai privind
La fuga ce te-mbie?

Privește-o doar adânc, adânc:
Va fi alinătoare,
De ți s-au rupt chiar dorul sfânt
Din pieptul de te doare.

Te uită drept în jos la râu
Pân-te apucă plânsul
Și vezi, prin negura lui, greu
Puhoi, fierbând și dansul.

Uitarea va veni visând
Să-nchidă răni profunde.
Se vede sufletul curgând
Cu chinul său pe unde.

(Ion Pillat)

În 29-9-1844, poetul suferă în casa Hartmann-Reinbeck din Stuttgart un atac cerebral care atrage după sine paraliza obratului drept. Ca urmare: deznădejde, halucinații și încercări suicidale declanșează în 8 octombrie izbucnirea nebuniei. După internarea în ospiciul de boli mintale la Winnenthal pe 22 octombrie, poetul bolnav dictează în 30 –X- vizitatorilor Justinus Kerne și Anton Xaver Schurz poezia „Eitel nichts !”

„s eitel nichts, wohin mein Aug‘ ich hefte!
Das Leben ist ein vielbesagtes Wandern,
Ein wüstes Jagen ist’s von dem zum andern,
Und unterwegs verlieren wir die Kräfte[...]"

În luna mai 1847, poetul a fost strămutat „în numele familiei“ de către cumnatul său Schurz și de fidelul său infirmier Sachsenheim, la sanatoriul Oberdöbling – în prezent o parte a arondismentului 19 din Viena.

Într-unul din momentele sale lucide, poetul, zăbind un bust în anticamera medicului-șef, îl întreabă pe acesta: „Cine-i ăsta?” Răspunsul medicului – „Platon” –, este comentat de poet astfel: „Ah! Cel care a inventat nebuna iubire PLATONICĂ...”

Acolo, poetul își expiră viața în 22 august 1850, dimineața la orele 6, în brațe cumnatului său Anton Xaver Schurz pe care, poetul l-a apelat (**numit**) întotdeauna „frate”.

Corpul enînsuflețit a fost redat țărâniei în 24 august în cimitirul din Weidling, azi o parte a orașului Klosterneuburg, în acea vale, unde poetul zăbovea adesea în casa surorii sale și a cumnatului Schurz căutându-și odihna recreativă.

La casa familiei Schurz, la numărul 24 de pe strada care duce înspre cimitirul din Weidling purtând numele poetului, amintește o tăbliță comemorativă cu inscripția:

„Hier weilte oft und lange Nikolaus Lenau“.

Pe mormântul poetului – două locuri mai la stânga și-au găsit odhinea veșnică sora Therese și cumnatul Schurz – o roză pe o carte deschisă din metal care, în stânga paginii sunt consemnate – într-o versiune ușor modificată – versuri din poezia **„An Fr(itz) Kleyle:**

„Vergib, vergib, Geliebter, dem Gesange,
Der deines Schmerzes leisen Schlummer stört,
Der die Erinnerungen, süße, bange,
Herauf aus ihrer stillen Gruft beschwört!

Gedenkst du noch des Abends, den die Götter
Auf uns herabgestreut aus milder Hand,
So blühend, leicht, wie junge Rosenblätter,
Denkst du des Abends noch am Leithastrand?[...]"

Dedesupt apar versuri după o imitație a scrisului și semnăturii poetului
(Darunter Verse in einer Nachahmung der Schrift des Dichters wie seines Namenszuges☺)

„Doch in die Herzen ist es eingegraben,
wofür die Lippen keine Worte haben!“.

În partea dreaptă a paginii

„[...]Friedhof der entschlafnen Tage,
schweigende Vergangenheit!
Du begräbst des Herzens Klage,

ach, und seine Seligkeit!“¹¹

Lenau

Intr-un proiect realizat la Universitatea din Freiburg i.Br.(Fribourg-en-Brisgau): „Projekt Klassikerwortschatz –Lyrikkanon“ (von Michael Mühlenhort u. Klemens Wolber, in:<http://www.ruf.uni-freiburg.de/klasswb/Lyrik.htm>), adică privind vocabularul – canonul liric (von Michael Mühlenhort u. Klemens Wolber, in:<http://www.ruf.uni-freiburg.de/klasswb/Lyrik.htm>) referitor la 1100 cele mai importante poezii ale literaturii germane din perioada 1730-1900, după evaluarea a 14 antologii precum și conform rezumatului bibliografic stabilit de Anneliese Dühmert („Von wem ist das Gedicht?“/ [De cine este poezia/ Care este autorul poeziei?](#)) din 50 de antologii, Lenau este reprezentat cu cel puțin două până la zece titluri.

FINE

¹¹ Nikolaus Lenau: Dritte Strophe aus dem Gedichte „Vergangenheit“.